

مدیریت در خانه بهداشت

خانه بهداشت به عنوان یک سازمان دارای هدف و منابع انسانی، تجهیزاتی و اطلاعاتی، محیطی ترین واحد روستایی ارائه خدمت در نظام شبکه های بهداشتی درمانی کشور است. هر خانه بهداشت بسته به شرایط جغرافیایی، به ویژه امکانات ارتباطی و جمعیت، یک یا چند روستا را تحت پوشش خود دارد. مدیریت در خانه بهداشت توسط بهورزان اعمال می شود و با هدف ارتقای سلامت جامعه تحت پوشش است که فعالیت های زیادی را در برمی گیرد.

بدون شک انجام درست فعالیت ها و وظایف محول شده در خانه بهداشت با استفاده از منابع و تجهیزات موجود تنها درسایه مدیریت صحیح امکان پذیر خواهد بود. زیرا مدیریت به معنای به کارگیری منابع برای دستیابی به اهداف است.

عبدالرضا یوسفی و محمد علینژاد

به ترتیب کارشناس مسوول آموزش بهورزی و معاون اجرایی معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی شاهرود

آشنایی بانقش بهورز به عنوان مدیر سلامت روستا

وظایف بهورزان به عنوان مدیران خانه بهداشت

در نگرش فرآیندی مدیریت، مدیر، منابع سازمانی را برای رسیدن به اهداف به کار می گیرد و چهار وظیفه مدیریتی: برنامه ریزی و تصمیم گیری، سازماندهی، رهبری و کنترل را انجام می دهد.

۱. برنامه ریزی

برنامه ریزی یکی از بنیادی ترین وظایف مدیریت است. برنامه ریزی یعنی از میان گزینه های مختلف رسیدن به اهداف، یک گزینه را انتخاب کنیم. این کار مستلزم مشخص کردن هدف ها و مقاصد و چگونگی دستیابی به آنهاست.

برنامه ریزی اصولاً اولین نقطه در فرآیند مدیریت خانه بهداشت است. بهورزان برای موفقیت در خانه های بهداشت نیاز دارند تا برنامه ریزی را سرلوحه کار خود قرار دهند. آنان باید هدف های مشخصی را برای خود تعیین کنند و همه فعالیت های مربوط به آن هدف را برای خود مشخص و فهرست کنند. زمان انجام هر فعالیت نیز باید مشخص باشد تا هیچ فعالیتی به فراموشی سپرده نشود.

در پایان سال هم بهورز باید خود را ارزیابی کند که به کدام اهداف دست یافته است و به کدام اهداف نرسیده است، تا در سال آینده مورد بازنگری قرار دهد.

۲. سازماندهی و هماهنگی

برای موفق بودن نیاز به سازماندهی است. بهورز می تواند برای موفقیت بیشتر سیستم سازمانی را برای اجرای برنامه ها در روستا طراحی و ایجاد کند. سازماندهی

اهداف آموزشی

امید است بهورزان محترم پس از مطالعه مقاله:

- مفهوم مدیریت و سازمان را بدانند.
- اهمیت مدیریت نظام سلامت را بیان کنند.
- وظایف اصلی مدیریتی بهورزان را توضیح دهند.

مقدمه

نظام سلامت در ایران بیش از هفتاد میلیون، مصرف کننده خدمات دارد و با بیش از صد هزار نفر کادر متخصص و کارکنان حرفه ای و سایر کارکنان مشغول خدمات رسانی است که ۳۳ هزار نفر از آنان را بهورزان خانه های بهداشت تشکیل می دهند. در اهمیت مدیریت نظام سلامت و بهورزان همین بس که: کالای مورد معامله در این بازار گسترده، «سلامت» و «جان انسان» است.

مایکل پورتر، یکی از برجسته ترین صاحب نظران مدیریت راهبردی، با مطالعه عمیق نظام سلامت، ضرورت پرداختن به این مهم را در کتاب خود با صراحت تأکید می کند: «مشکل اصلی و امروزی نظام سلامت، فناوری نیست، مدیریت است!» به همین جهت در این مقاله به اختصار به وظایف خانه های بهداشت و نقش بهورزان از منظر مدیریت سلامت در خانه بهداشت پرداخته می شود.

همان شناسایی فعالیت های مورد نیاز، گروه بندی فعالیت های ضروری برای رسیدن به اهداف، اختصاص گروهی از فعالیت ها به یک فرد و تفویض اختیار به او برای سرپرستی آنها و فراهم کردن هماهنگی در ساختار سازمانی تعریف می شود. سازماندهی کمک می کند تا از وجود منابع ضروری فیزیکی و انسانی برای انجام دادن برنامه ها مطمئن شویم. رابطان بهداشتی و شورای بهداشت روستا یکی از مواردی هستند که می توانند در سازماندهی و هماهنگی به ما کمک کنند.

۳. رهبری (جهت دهی)

علاوه بر برنامه ریزی و سازماندهی، مدیر باید با دیگران برای انجام وظایف روزانه شان کار کند. رهبری عبارتست از فرآیند نفوذ در دیگران تا برای رسیدن به اهداف سازمانی تلاش کنند. بهروزان باید اهداف خود را با سایر افراد مرتبط ساخته و در آنها برای رسیدن به اهداف انگیزه ایجاد کنند. به عبارت ساده بهروز ضمن آن که می کوشد تا با ایجاد انگیزه و ارتباطی مؤثر انجام سایر وظایف خود را تسهیل کند، دیگران را نیز از روی میل و علاقه به انجام وظایف شان ترغیب می کند. از این رو رهبری به عنوان بخشی مجزا و مستقل از مدیریت مطرح نبوده، بلکه یکی از وظایف عمده و اصلی آن به شمار می آید.

مهم ترین نکته در رهبری، جهت دادن و نفوذ در دیگران است. رهبری مستلزم نفوذ کردن و تأثیر گذاردن بر افراد است و بهروز به عنوان مدیر و در نقش رهبر کسی است که بتواند بر افراد تحت پوشش خود نافذ و مؤثر باشد و دیگران نفوذ و قدرت او را بپذیرند.

۴. کنترل

شاید به جرات بتوان ادعا کرد، انجام هیچ فعالیتی در سازمان موفق نخواهد بود، مگر آنکه کنترل های لازم نسبت به آن به عمل آمده باشد. کنترل در واقع همان پایش و ارزشیابی است که کمک می کند بهروز نسبت به نحوه رسیدن به هدف ها و انجام فعالیت ها آگاهی یابد و قدرت پیگیری، سنجش و اصلاح آنها را پیدا کند. بدون وجود پایش و ارزشیابی مؤثر در تحقق اهداف خود موفق نبوده و نمی توانیم از منابع خود به درستی استفاده کنیم.

کنترل در واقع پاسخ به دو سؤال است:

آیا فعالیت ها براساس طراحی ها اجرا می شود؟ (پایش)

آیا اهداف سازمانی تحقق یافته اند؟ (ارزشیابی)

البته وظایف مدیریت و به خصوص مدیریت سلامت درخانه های بهداشت بسیار متنوع است و آنچه در بالا به آن اشاره شد، در واقع مقدمه ای بر اهمیت این امر تلقی می شود و هر یک از بهروزان باید در زمینه وظایف مطرح شده (برنامه ریزی و تصمیم گیری، سازماندهی، رهبری و کنترل) موارد خاص هر خانه بهداشت را فهرست کنند و با کمک سایر اعضای تیم سلامت مورد توجه قرار دهند. امید می رود از این زاویه نیز به فعالیت های خانه های بهداشت توجه شود.

نتیجه گیری

در ادبیات سلامت از ابتدای شکل گیری شبکه های بهداشت و درمان و خانه های بهداشت بر تقدم بهداشت بر درمان تاکید شده است و این جمله ترجمه شده را بارها شنیده و خوانده ایم که: بهداشت همه چیز نیست اما همه چیز بدون بهداشت هیچ است. اما باید در مورد خود بهداشت این مطلب را اضافه کنیم که بدون مدیریت، بهداشت فاقد کارایی و اثربخشی لازم است. در نتیجه باور به جایگاه مدیریت در نظام سلامت بخصوص در خانه های بهداشت از ضرورت ها و نیازهای اساسی ما در حال حاضر است و البته این باور را باید ابتدا بهروزان و سایر کارکنان تیم سلامت به درستی درک کنند.

پیشنهادها

- برگزاری دوره های آموزشی و گارگاه های توانمندسازی بهروزان درباره نقش ها و وظایف مدیریتی در خانه های بهداشت
- ارتقای سطح آگاهی و تغییر نگرش سرپرستان مراکز بهداشتی درمانی و تیم های نظارت خانه های بهداشت در زمینه مدیریت خانه های بهداشت

منابع

- مدیریت برنامه های تندرستی، دکتر فرید ابوالحسنی
- آموزش سلامت ویژه مدیران و کارکنان نظام سلامت، دکتر ناصر محمدی، دکتر شهرام رفیعی فر
- کتاب مدیریت عمومی، دکتر مهدی الوانی، عضو هیأت دبیران اولین کنگره مدیریت سلامت ایران، دکتر فریبا لطیفی

به این موضوع امتیاز دهید (۱ تا ۱۰۰)

کد این موضوع ۸۷۲۱

SMS ۳۰۰۰۷۲۷۳۰۱۰۰۰۱